

gevolg van de jarenlange extra stijgingen in vloeren van minimumloon en/of minimumvoorzieningen.

Wij zullen steeds minima houden. Ik voeg hieraan toe dat het gedrang ook op de tussenverdieping volop aan de gang is. Om te grote onevenwichtigheden net boven de echte-minimalgrens te voorkomen, is een glijdende netto-schaal – die het aflopende, nadelige verschil op grond van de eenmalige uitkeringen ontstaan tot f 50 vereffend – volgens art. 7 opgenomen. Ik vraag mij hierbij af, hoe en wanneer men dit zal doen. Het lijkt mij geen eenvoudige zaak. Wil de Minister dit eens toelichten?

Dit noodwetje toont eens te meer aan, hoe ingewikkeld ons sociale bestel is geworden, hoe alles met alles verstrengeld is en hoe dicht wij de inkomens, in het bijzonder de inkomens tussen minimum en modaal, op elkaar hebben gedrukt. Er is overigens naar onze mening geen sprake van bedeling gezien ons internationaal toch hoog liggende minimumniveau.

De toekomstige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en zijn medewerkers staan voor zeer zware opgaven. Gelukkig heeft deze bewindsman al eerder blijk gegeven, niet voor moeilijke opgaven terug te schrikken ook al zijn hem zijn uitspraken en ideeën over toekomstige onprettige ontwikkelingen niet altijd in dank afgenomen.

De problemen verzwijgen, helpt niet. De boot is te dicht bij de wal gekomen. Er moet krachtig bijgestuurd worden. Als hierbij in het belang van het bedrijfsleven ook meer rekening kan worden gehouden met de ideeën van de commissie-Wagner, zou dit een goede zaak zijn, ook voor de werkgelegenheid. Alles kan niet centraal geregeld worden!

Inmiddels wachten wij met belangstelling op het antwoord van de Minister. Dit is zeer interessant nu het kamerlid De Graaf tegen de motie-Kraaijeveld-Wouters stemde en Minister De Graaf kennelijk toezegde, de motie uit te voeren. De heer De Graaf is dus ook een goede democraat!

□

De heer **Heijmans** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij dat ook ik deze bijdrage aan de discussie over wetsontwerp 17 528 moet beginnen met een opmerking in mineur. Tot troost strekt mij dat het geen ongedeelde opmerking zal zijn, zoals reeds is gebleken.

Laat ik het zó formuleren. Enkele uren nadat de Tweede Kamer het debat over dit onderwerp materieel heeft afgerond, begint dit huis zijn beschouwingen over hetzelfde wetsontwerp. Ik geloof dat dit, oorlogsomstandigheden buiten beschouwing gelaten, een record is. Nu hebben records de eigenschap dat zij vaak verbeterd worden.

Ik ben daarom nieuwsgierig naar het moment waarop de Senaat zijn discussies beging vóórdat zij aan de overzijde zijn geëindigd. In deze trant doorredenerend, zie ik nog een verbetering, op zijn minst van dat record. Dit huis kan zijn mening hebben uitgesproken, weliswaar niet Senatu, maar de Tweede Kamer deliberante. Vanmiddag was het bijna zover. Het zou wellicht een voorbeeld van politieke innovatie zijn met – ik duidde er al op – waarschijnlijk een kwaliteitsverbetering van het produkt.

Ik wil mijn inhoudelijke opmerkingen beginnen met een kleine parafraze op de eerste zin uit de rede waarmee de Minister de verdediging van zijn wetsontwerp aan de overzijde begon: De voorbereidingstijd voor mijn inbreng is wat kort geweest (ik moet overigens zeggen dat u daaraan zelf schuldig bent, omdat u op spoed hebt aangedrongen)....

Wij worden voor het tweede, achtereenvolgende jaar geconfronteerd met een voorstel waarvan niemand de inhoudelijke noodzaak zal betwijfelen – daarom kan ik hierover zeer kort zijn – maar waarvan het ad hoc-karakter weinig waardering heeft ondervonden en niet in het minst van de Minister zelf. In de memorie van toelichting spreekt hij immers over de noodzaak, zo spoedig mogelijk een beslissing over een eventueel te voeren structureel beleid te nemen. Ook in de discussies aan de overzijde nam hij dit standpunt in.

Toch onderken ik in het woord 'eventueel' een zekere aarzeling. Ik deel deze. Wanneer wij praten over structureel, dan moeten wij wel weten waarover wij het hebben. Wanneer wordt bedoeld op de noodzaak, telkenjare de echte minima via een eenmalige uitkering of een periodieke aanvulling hun koopkracht geheel of gedeeltelijk te garanderen via een in ons sociaal zekerheidssysteem gestructureerde regeling, dan heb ik daar moeite mee. Ik ben nog niet zo ver, nu reeds toe te geven dat een onverantwoorde daling van de koopkracht bij de echte minima een soort bestendig gebruik in onze economie gaat worden.

Heijmans

Er is echter ook een andere invalshoek. De Minister filosofeert momenteel over een 'vangnet' in ons sociaal zekerheidsstelsel. Het gaat hierbij om voorzieningen voor hen wier inkomsten, zakken onder een aanvaardbaar sociaal minimum. Daarnaast kan naar mijn mening een 'leefnet' worden gebreid: een voorziening om te voorkomen dat de koopkracht van de echte minima niet of niet al te zeer wordt beknot, zodat zij, zij het beslist niet riant, in ieder geval kunnen leven. Het beeld gaat verder: een dergelijk 'net' wordt alleen gebruikt als daartoe aanleiding bestaat en de populatie – als ik haar zo mag noemen – is geen constante.

De Minister heeft aan de overzijde gezegd, dat een structureel beleid moet worden gezien in een onverbrekelijke samenhang met wijziging van stelsel in de sociale zekerheid en dat extra maatregelen voor de handhaving van de koopkracht kunnen worden ingepast in de nieuwe systematiek. Nu heeft de Minister bij een eerdere gelegenheid ook gezegd dat de herstructurering in 1984 van kracht zou kunnen worden. Ik help hem – liever gezegd: het nieuwe kabinet en de nieuwe Minister van Sociale Zaken, wie dat ook moge zijn – dit laatste hopen. Ik wens hen hierbij sterkte toe.

Is de Minister overigens wederom niet te optimistisch in zijn verwachting? Ik gebruik het woord 'wederom', omdat hij als staatssecretaris destijds de invoering van een Sociale Zekerheidsraad ook had gedateerd. De SER moet echter nog steeds met een advies hierover komen. De geschiedenis leert ons dat de molens in sociaal zekerheidsland uitermate traag malen.

Ik geloof daarom dat mevrouw Kraaijveld-Wouters gelijk heeft met haar pleidooi voor een twee-sporenbeleid: het streven naar een eventuele structurele aanpak van de minima en intussen het instrument ad hoc verbeteren.

De invoering van een maandelijkse of kwartaalsgewijze betaling zou een grote verbetering zijn. De echte minima – ik weet dat deze opmerking niet origineel is – zakken immers niet pas in de laatste maand van het jaar tot een onaanvaardbaar inkomstenniveau! Ook voor 1983 en voor volgende jaren wordt al rekening gehouden met een extra uitkering.

Is het niet mogelijk om indien nodig deze nu reeds te relateren aan de belastingopgave over 1982 of mijnentwege aan een middeling over meer

jaren? Ik weet dat een imperfectie ten aanzien van de gerechtigden dan kan optreden, maar weegt deze op tegen de voordelen? Wil de Minister overigens, bij voorbeeld ten aanzien van de inkomensvaststelling, niet een al te grote perfectie in deze op zich toch vrij grove maatregel inbouwen?

Ik zie ook een zekere parallel met de vroegere kinderbijslag voor kleine zelfstandigen. Formeel werd toen kinderbijslag gegeven over een jaar waarin de inkomsten beneden een bepaald minimum waren gebleven, materieel kwam ze op giro of bank in een jaar, waarin de inkomenspositie wellicht geen recht gaf op die kinderbijslag.

Mijnheer de Voorzitter! Deze opmerking brengt mij op de eenmalige uitkering aan de kleine zelfstandige. U begrijpt dat gezien de pleidooien van de mij bevriende fractie aan de overkant en van mijn fractie in dit Huis, wij met dit voornemen zeer instemmen. Natuurlijk spijt het ons, dat deze uitkering slechts met vertraging kan worden gegeven en ik sluit mij graag aan bij de pleidooien van mevrouw Bischoff en de heer Franssen om het uiterste te doen om de uitkeringen te bespoedigen. Als dat niet lukt stem ik in met de opmerking van de heer De Korte, zojuist ook door de heer Franssen naar voren gebracht: beter laat dan nooit.

Aan de hoogte van de uitkeringen kan een zeker arbitrair karakter niet worden ontzegd. Zij is immers een resultante van een schatting van het aantal gerechtigden en het beschikbare bedrag van f 160 miljoen. Ook dit bedrag is niet ontsnapt aan een zekere willekeur. Een wat groter evenwicht tussen enerzijds de hoogte van de extra uitkering om tot een aanvaardbare koopkracht te komen maal het aantal gerechtigden en anderzijds de prioriteitstelling van het resulterende bedrag in het kader van het algemene financiële beleid zou een structureel element in de regeling moeten worden.

Tegen deze achtergrond die – dat ben ik met de heer Franssen eens – beschouwingen over de daling van de koopkracht bij de echte minima in mijn ogen nu wat irrelevant maakt, is het verzet van de Minister tegen een ambtshalve toekenning misschien wel begrijpelijk, maar blijft het onjuist, met alle begrip overigens voor de voorkomende gevallen waarin aan bijstandsgerechtigden nadere informatie moeten worden gevraagd, zoals de Minister in zijn onlangs verschenen memorie van antwoord

nog eens uitlegde. Ik vind zijn argumenten weinig overtuigend – zo oordeelde de Tweede Kamer ook – en ik ben het eens met mijn collega De Korte dat wanneer ten gevolge van een ambtshalve toekenning er meer gegadigden komen, een deling moet worden toegepast.

Ik wil deze aangelegenheid echter ook wat meer principieel bezien. Wanneer de wetgever een recht schept is het zijn plicht en die van de met de uitvoering belaste organen, ervoor te zorgen dat de rechthebbenden er gebruik van kunnen maken. Zo is het bij mijn weten in elk geval in sociaal-verzekeringsland altijd geweest. Ik ken een precedent.

Toen destijds de afkoopregeling inzake de in liquidatie zijnde invaliditeits- en ouderdomsverzekering op gang was gekomen, had de toenmalige minister van Sociale Zaken, de heer Roolvink, aanvankelijk, eveneens om budgettaire redenen, bezwaar tegen het zogenaamde rechercheren, het zoeken door de uitvoeringsorganen naar de adressen van hen, die geen aanvraag hadden ingediend, maar dat rechercheren is wel gebeurd. Als ik de Minister gisteren in Amsterdam bij de ingebruikneming van de nieuwe werkruimte van het voorlichtingscentrum sociale verzekering goed heb gehoord, is hij gelukkig ook de mening toegedaan, dat het plicht is de verzekerden zo goed en zoveel mogelijk in het genot van hun rechten te stellen.

Mijnheer de Voorzitter, ik ben de Minister dankbaar dat hij het volgende jaar het aspect van de kinderbijslag in de regeling zal trachten te betrekken. Die bijslag is immers een niet onbelangrijk element in het inkomen van hen, die kinderen tot hun zorg hebben. Nu de bijslagen worden bevroren en er bij de invoering van de leeftijdsafhankelijke kinderbijslag voor bepaalde categorieën een korting wordt ingevoerd, wordt de urgentie hiertoe erg groot.

Tenslotte nog een enkele opmerking over de buitenlandse werknemers. Naar mijn mening is de motie-Kraaijveld-Wouters c.s. een daad van sociale rechtvaardigheid. Waarom? Omdat die buitenlandse werknemers, wanneer zij hun gezinnen in eigen land hebben, de facto inderdaad hier alleenstaanden zijn. Zij hebben echter wel de financiële zorg voor die gezinnen en de bijdragen die ze kunnen overmaken, zijn afhankelijk van hun inkomsten hier en niet van eventuele mutaties in het levenspeil daar. Vandaar het verkleinen van de

Heijmans

drempel voor een eenmalige uitkering door hen als gehuwden te beschouwen, maar het relateren van de hoogte van de uitkering zelf aan die voor een ongehuwde.

Ik begrijp de aarzeling van de Minister heel goed waar het gaat om de systematiek van onder meer de Bijstandswet. Dat is een zaak, die zeker niet buiten beschouwing kan blijven bij een eventuele structurele opzet. Nu gaat het echter om ad hoc-beleid waarvan, zoals zojuist in de Tweede Kamer werd gevraagd, geen uitstraling mag uitgaan. In dit verband is een toezegging gedaan.

Mij hebben drie verzoeken bereikt om de buitenlanders toch een uitkering als voor gehuwden te geven, namelijk van de FNV, van het CNV en van de Stichting Nederlands Centrum Buitenlanders.

Tot mijn genoegen verheugt de inhoud van de motie het FNV bijzonder. Toch vraagt de Federatie, met 'rechtvaardigheid als uitgangspunt' bovengenoemde mensen een uitkering te verstrekken zoals die geldt voor een echtpaar. Zij hebben, aldus het FNV, immers een gezin en moeten het onderhouden, ook al verblijft het niet in Nederland. De Federatie gaat naar mijn mening toch voorbij aan de door mij reeds gemaakte opmerking, dat de kosten van levensonderhoud in Nederland wél van invloed zijn op het inkomen van de hier verblijvende buitenlander en dus op zijn bijdrage voor het gezin maar niet op de kosten van dat gezin zelf. Daarmee vervalt het beroep op de rechtvaardigheid. Dit geldt ook voor het door het CNV geuite verwijt inzake discriminatie.

Het Centrum geeft toe, dat in de wetstekst geen onderscheid wordt gemaakt naar nationaliteit maar meent, dat dit in de praktijk wél het geval is. De Minister stelt, aldus het Centrum, dat ook Nederlanders met hun gezin buiten Nederland niet voor een uitkering in aanmerking komen maar die Nederlanders behoren nu eenmaal niet tot de echte minima. De regeling treft dus in feite uitsluitend buitenlanders en zij zou daardoor een schoolvoorbeeld van indirecte discriminatie zijn. Het komt mij voor, dat er eerder sprake is van een schoolvoorbeeld van een weinig principiële en nogal opportunistische redenering. Stel dat we in het buitenland wél een Nederlander op minimumniveau kunnen vinden. Dan zou deze facto de discriminatie zijn opgeheven!

De opmerking van het Centrum over de grote inflatie in de landen rond de Middellandse zee is op zich niet onjuist. Het wetsontwerp gaat echter uit van 'de koopkrachtontwikkeling in 1982' – zie de considerans – en dit kan, gezien de hantering van het enkelvoud, slechts slaan op de binnenlandse ontwikkeling van de economie. Het aangeroerde aspect zou wellicht wel eens betrokken kunnen worden bij beschouwingen over een eventuele reductie van sociale uitkeringen aan in het buitenland verblijvenden, en daarom alleen al verwacht ik op dit punt een zeer grote behoedzaamheid van de Minister.

Mijnheer de Voorzitter, ik ben mij ervan bewust lang niet alle aspecten van het wetsontwerp te hebben gezien. Tijd en plaats verhinderen zulks. Laat ik eindigen met de, waarschijnlijk overbodige, mededeling dat mijn fractie het wetsontwerp graag zal steunen.

De vergadering wordt van 17.15 uur tot 17.35 uur geschorst.

□

Minister De Graaf: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de woordvoerders in deze Kamer voor de medewerking die zij ook nu weer hebben willen verlenen aan snelle behandeling van dit wetsontwerp. De heer Franssen heeft er terecht aan herinnerd dat het misschien ook nu helaas niet de laatste keer zal zijn dat wij wat snel moeten handelen. De hoeveelheid vraagstukken waarvoor wij ons geplaatst zien, is dan ook niet gering.

Ik feliciteer de heer Heijmans met zijn maiden speech. Gelet op zijn functie als voorzitter van de Raad van Arbeid, ben ik er zeker van dat zijn deskundigheid in debatten over dit soort vraagstukken van bijzonder veel gewicht zal zijn, zoals ook nu al bleek. Ik wil overigens wel een kleine correctie aanbrenge in een door hem gegeven citaat van mijn woorden aan de overzijde.

Volgens hem zou ik daar hebben gezegd: 'Ik moet overigens zeggen dat u daaraan zelf schuldig bent, omdat u op spoed hebt aangedrongen.' Hieruit zou de conclusie kunnen worden getrokken dat de schuld lag bij de voorzitter van de Tweede Kamer. Ik heb echter gezegd: 'Ik moet overigens erkennen dat ik daaraan zelf schuldig ben, omdat ik op spoed heb aangedrongen.'

De heer Heijmans (VVD): Ik heb niet geciteerd, maar geparafraseerd.

Minister De Graaf: Daar zal het wel in zitten. Ik wil in ieder geval niet dat de indruk achterblijft dat de schuld lag bij de voorzitter van de Tweede Kamer.

Evenals aan de overzijde, zijn ook hier kritische opmerkingen over het wetsvoorstel gemaakt. Het voorstel van heden komt overigens in grote lijnen overeen met de eenmalige uitkeringsregeling van verleden jaar. Een dergelijke maatregel wordt ook nu weer noodzakelijk geacht met het oog op de koopkrachtdaling voor de echte minima.

Ik beluister uit de diverse gemaakte opmerkingen dat men de eenmalige uitkering ziet als een noodoplossing, in afwachting van een structureel beleid ten aanzien van de echte minima. Overigens zijn over het al of niet voeren van een structureel beleid in dezen in deze Kamer genuanceerdere opmerkingen gemaakt dan elders soms gebeurt. Aangedrongen wordt wel op een snellere besluitvorming voor een dergelijk beleid, ten einde een herhaling van deze situatie in 1983, indien enigszins mogelijk, te voorkomen. De problemen, verbonden aan een structureel beleid, zijn gedeeltelijk reeds bekend gemaakt in een notitie van 28 april 1981. Later kwamen daar nog bij een rapportage over specifieke problemen die zich voordoen bij het opsporen van echte minima onder de zelfstandigen en een eerste evaluatieschets van de verleden jaar genomen maatregel. Niettegenstaande die problemen is het thans noodzakelijk, een koopkrachtmaatregel te nemen voor de echte minima. En die zal dan ook een aantal verwachte onvolkomenheden bevatten. Ik kan dat niet ontkennen; dat is nu eenmaal inherent aan dit soort maatregelen. Bij het ontwerpen van deze maatregel stond een praktische uitvoering voorop. Er is zoveel mogelijk en zo consequent mogelijk aangesloten bij de Algemene Bijstandswet; niet in alle opzichten, maar wel in hoofdlijnen. Ik vraag de Kamer, deze onvolkomenheden te aanvaarden.

In dit verband wil ik nog opmerken dat een structureel beleid ten aanzien van de echte minima niet geïsoleerd kan en mag worden beschouwd. Dat is door de verschillende woordvoerders ook erkend. De vormgeving van een eventueel structureel beleid moet in een onverbreekelijke samenhang worden gezien met een herziening van het stelsel van sociale zekerheid, waarover thans met name met de Tweede Kamer een diepgaande discussie gaande is, die verder ook moet leiden tot adviesaanvragen aan de Sociaal-Economische Raad.